

EVROPA

Historie, poloha, rozloha, hranice
členitost, povrch ...

Pevniny a oceány na Zemi

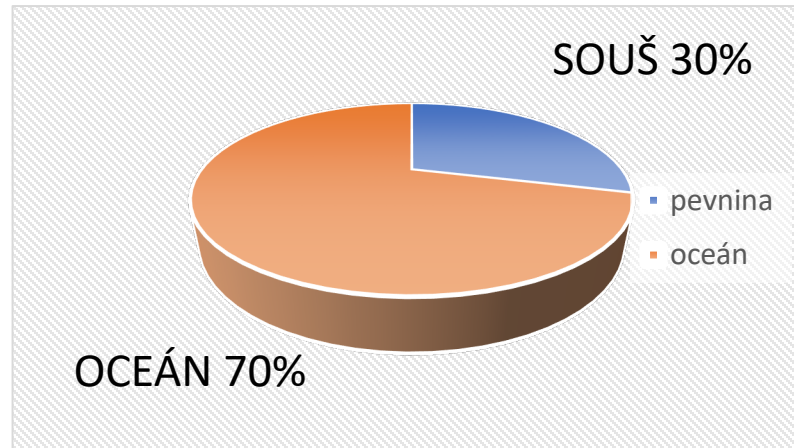

Souš: vše co vystupuje nad hladinu oceánů
se rozpadá na několik KONTINENTŮ
(co je příčinou?)

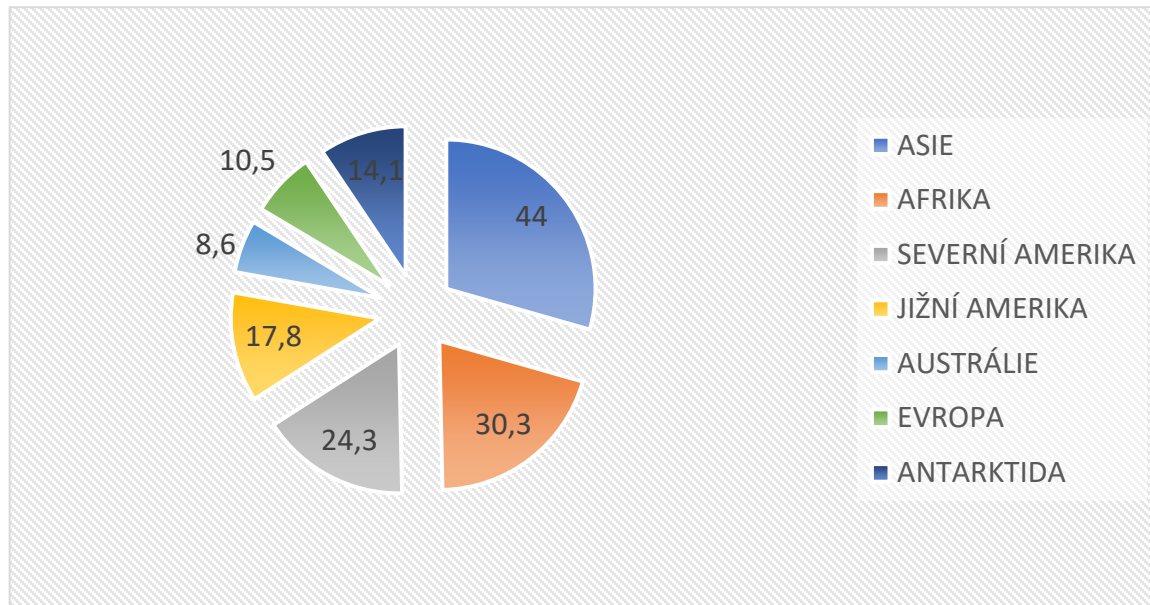
Kontinenty: omývá SVĚTOVÝ OCEÁN

Světadíl 7 x kontinent 5:
(jaký je rozdíl?)

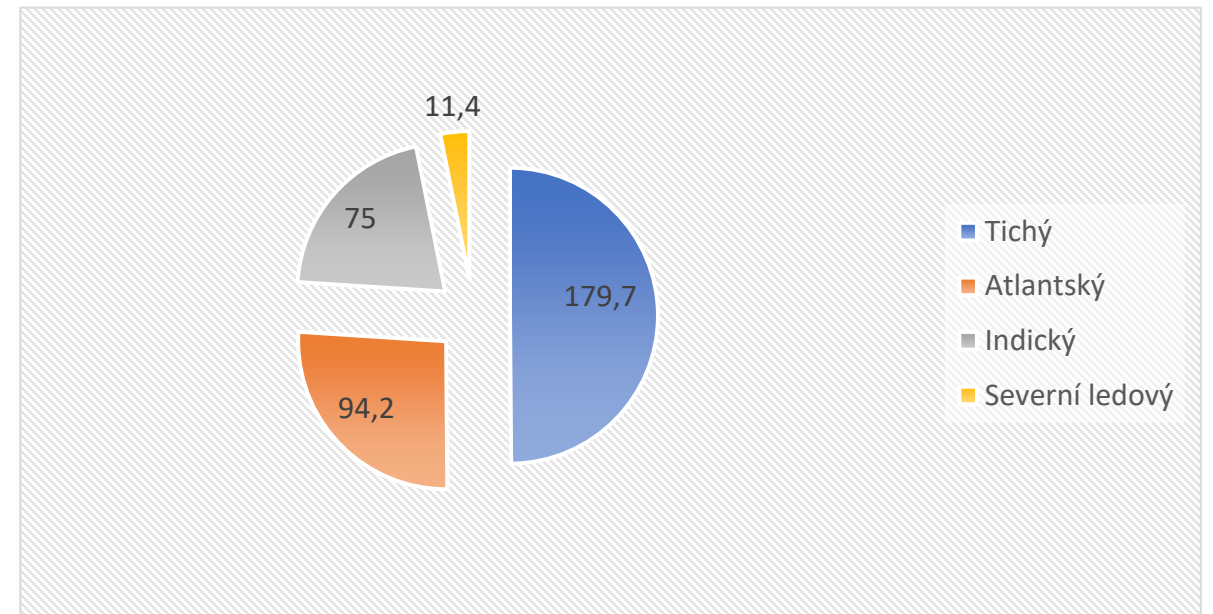
PEVNINY A OCEÁNY NA ZEMI

Rozloha světadílů v km²

Rozloha oceánů v km²

Moře/oceány

Jezera

Ledovce

Podzemní / podpvrchová voda

VODA V RŮZNÝCH PODOBÁCH

Hydrosféra = vodní obal Země

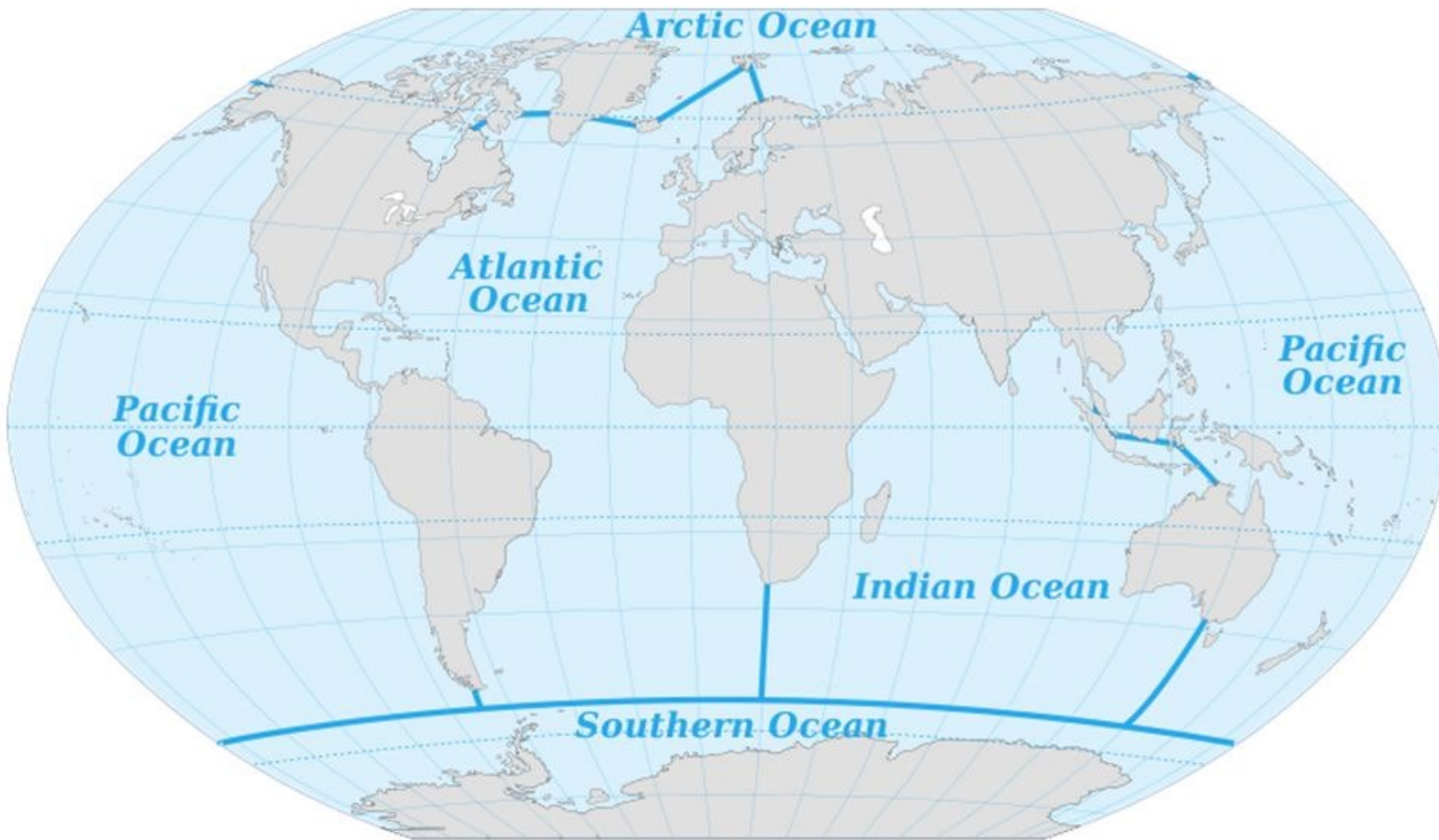
Důležitá součást života

Veškerá voda na zemi

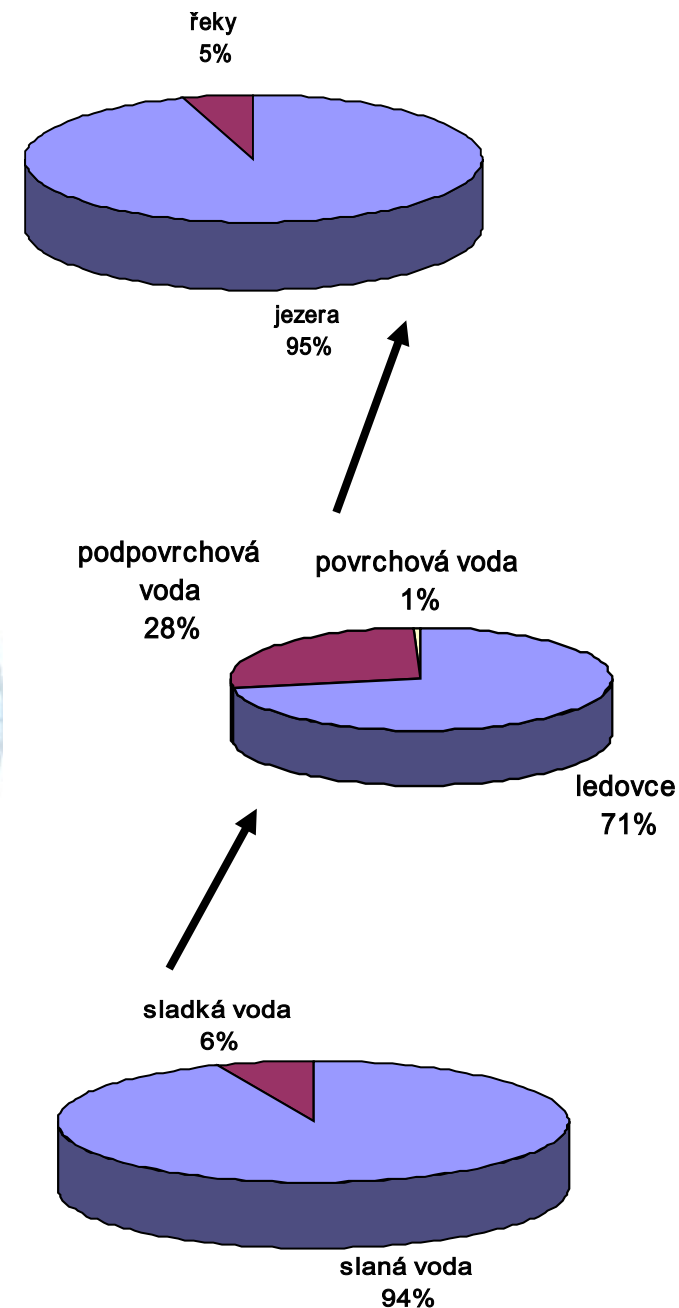
SVĚTOVÝ OCEÁN

70,7 % povrchu Země

je souvislá vodní plocha na Zemi.

Tvoří ji oceány Tichý, Atlantský, Indický, Severní ledový a Jižní.

Státy, hranice, státní zřízení

Stát - základní územní a mocenská jednotka;
hranice států /přírodní nebo umělé/
neustále vznikají a zanikají státy ... důvody?

Rozpad Sovětského svazu /SSSR/ v Evropě

Rozpad Jugoslávie v Evropě

Forma vlády

Demokracie, forma vlády, většinou republika, volený prezident nebo politické strany a vláda;

Monarchie, panovník, dědičný titul;

Konstituční monarchie, vedle demokratických volených zástupců je panovník (Velká Británie, Kanada, Austrálie)

Diktatura ... jeden diktátor, nebo strana s podporou armády, nedemokratické.

Evropa

světadíl „Starý kontinent“

- kolébka západní civilizace;
- malý světadíl s vysokou hustotou zalidnění;
- zhruba 10 % světové populace;
- politická a jazyková pestrost (46 států, 218 jazyků);
- státy tvořeny na národních základech;
- nejdelší Evropská řeka Volha;
- vysoká životní úroveň, industrializace;
- nízká průměrná nadmořská výška (290 m).

Evropa – jako součást kontinentu Eurasie.

Sama jako světadíl, druhý nejmenší (po Austrálii).

46 nezávislých států

Regiony Evropy:

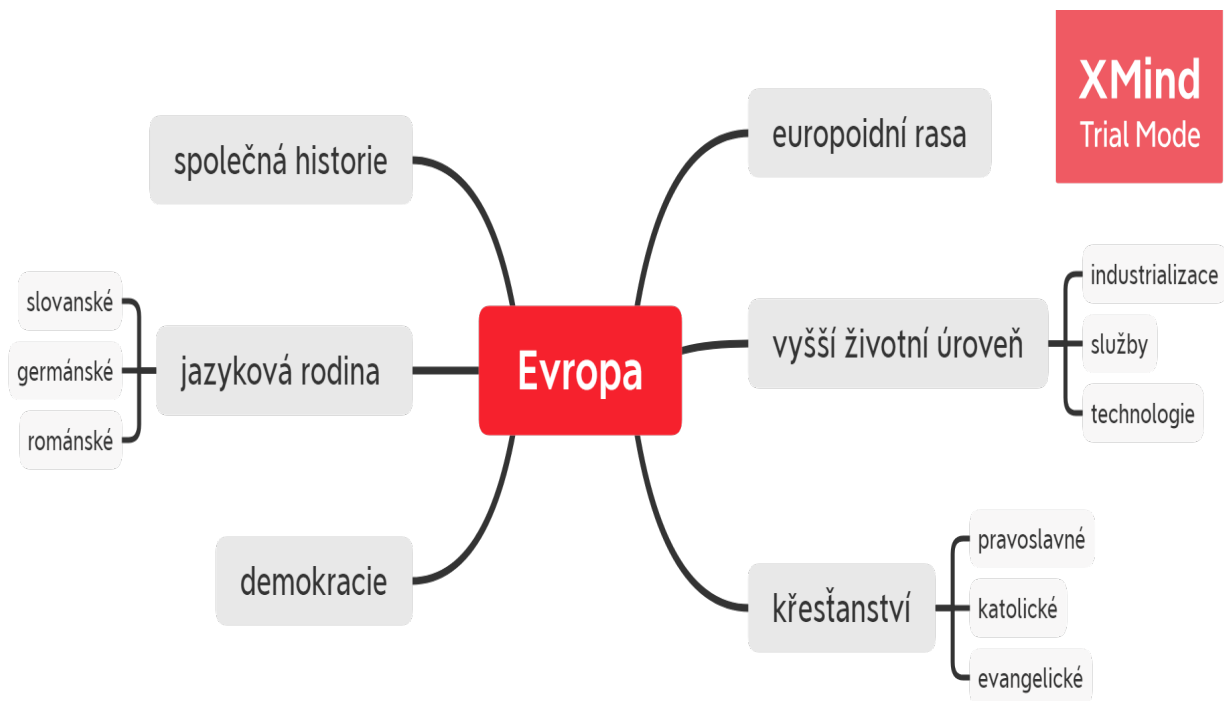
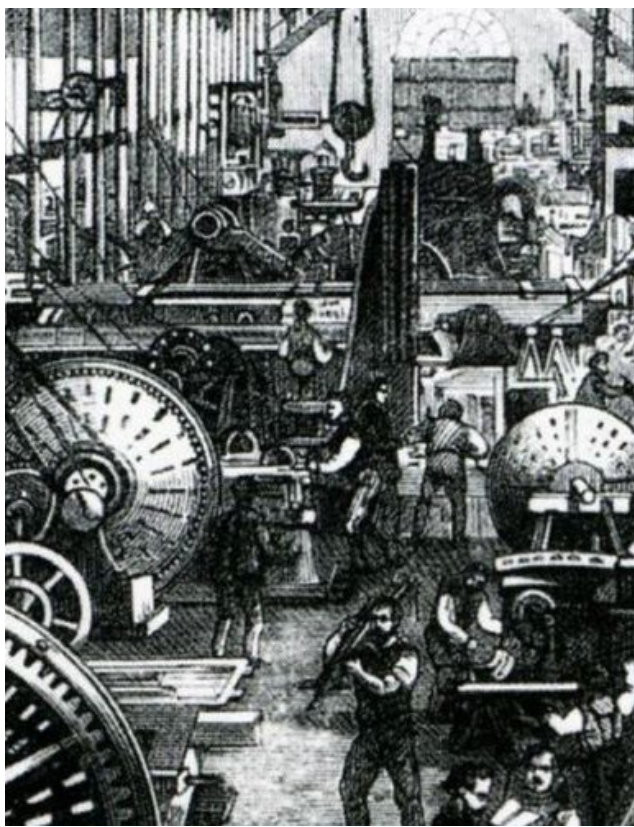
- Západní
- Střední /ČR/
- Východní
- Severní
- Jižní
- Jihovýchodní.

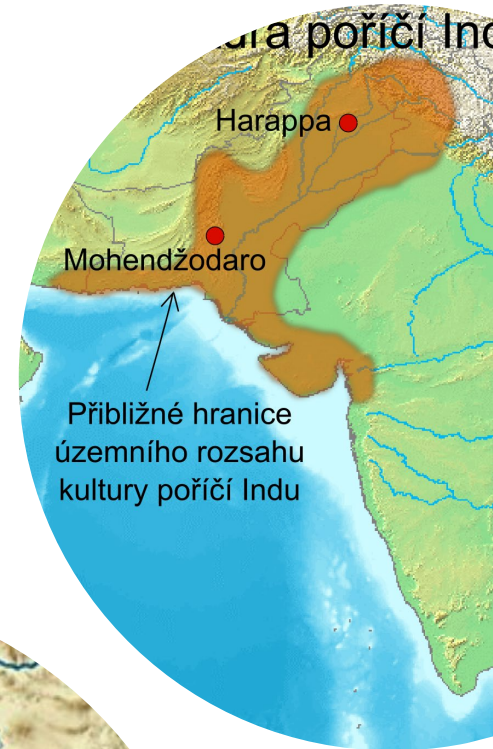
Evropa = Západní civilizace

Evropa od Asyrského slova „Ereb“ (večerní soumrak) Západní svět – soubor sociálních, společenských, etických a estetických pravidel, konvencí:

Starověké civilizace /řiční „v okolí řek“/

- **Eufrat, Tigris (Mezopotámie)** dnes Irák ... Sumerské městské státy cca 4000 př.n.l.
- **Nil, Starověký Egypt**, cca 3000 př.n.l.;
- **Indus a Ganga, starověká Indie**, cca 700 př.n.l.
- **Dlouhá a Žlutá řeka, Čína**, Cca 1700 př.n.l.
- **Starověké Řecko**, 5. - 6.st.př.n.l.
Středozemní moře

Historie Evropy

1945

- **Antická civilizace**
(starověké Řecko 5-6.st.př. n.l.)
- **Říše Římská** a její pád okolo 1.st.n.l.
- **Rozvoj a šíření křesťanství**, sv.Augustin (učitel západu), Tomáš Akvinský (rozum a víra), významná etnika Keltové, Germáni, Slované;
- **Dominance díky kolonizaci** 16. – 20. století;
- **Kulturní nadřazenost** skrze technologický pokrok;
- **Dominance 5ti mocností** do konce 19.století
- **Zhroucení systému po 1.světové válce**
  - vyčerpání mocností válkami
  - Říjnová revoluce;
  - studená válka /Rusko vers. USA/;

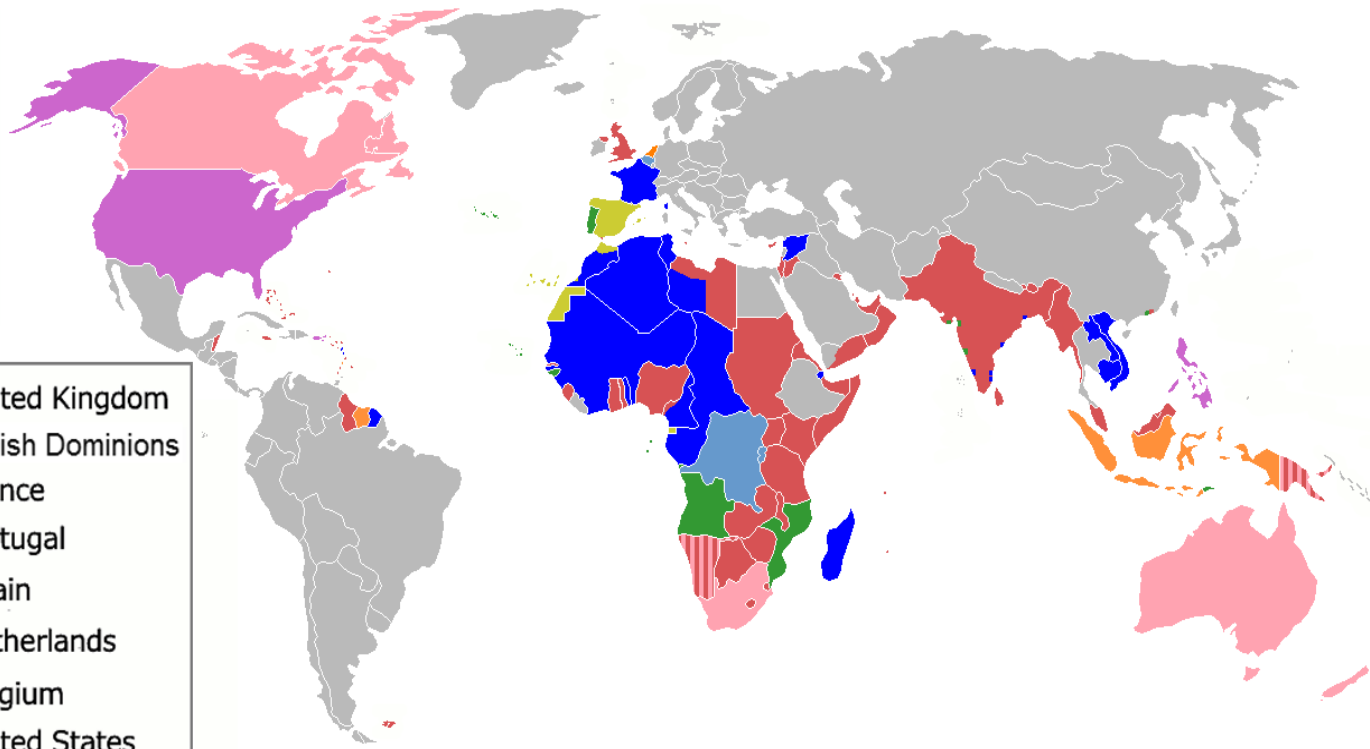
Rusko

Rakousko-Uhersko

Německo (Prusko)

Francie

Anglie

Západní svět hledá cestu k centralizaci (Evropská unie, NATO, Euro), ekonomicky a mocensky zatlačena Evropa Spojenými státy americkými: Proč?

Krátce historie posledních 100 let Evropy

Evropa – světa díl kulturně, politicky, historicky odlišný od okolního světa, ale fyzicky součást kontinentu Eurasie.

Ekonomicky a politicky zejména **v posledních 100 letech dominující vliv** na dění v celém světě... hlavně díky kolonizaci od 16. století /Amerika, Indie, Afrika, Austrálie/.

V historickém vývoji protichůdné tendence, **jak integrační tak separační (spojující, rozdělující).**

1. polovina 20. století **boj Německa a Ruska o uspořádání kontinentu.**

Po 2. světové válce se svět /Evropa/ rozdělil „**železnou oponou**“ na západ pod USA a východ pod SSSR.

V 90. letech 20. století **rozpad SSSR**, rozdělení Československa, rozpad Jugoslávie /válečný/.

46 samostatných států, většinou unitární federace, 12 monarchií, závislá území.

Evropská Unie 27 států, NATO 29 států ... Rusko v posledních letech brání integraci

Společné

- Příznivé přírodní podmínky
- Nerostné suroviny částečně vyčerpány
- Nízká porodnost
- Vysoká střední délka života
- Nízká kojenecké úmrtnost
- Vysoká životní úroveň
- 60% lidí pracujících ve službách
- Vysoce efektivní zemědělství
- Vysoce funkční doprava
- Společná historie, tradice, kořeny

Rozdílné

- Kulturní odlišnosti
- Jazyky
- Národnosti
- **Náboženství**
- Ekonomická úroveň klesá od západu k východu, od severu k jihu

Co Evropu spojuje a co rozděluje?

Rozloha Evropy

- **2. nejmenší světadí** po Austrálii viz obrázek;
- představuje jen 7% z rozlohy veškeré pevniny;
- **nejnižší** průměrná nadmořská výška /cca 300 m n.m./;
- **nejčlenitější** pobřeží (**proč?**);
- největší **hustota** zalidnění;
- východní a severní polokoule a kousek západní (**proč?**)
- **nultý poledník** prochází Londýnem /světový čas/
- 4 časová pásma /Moskva +3/

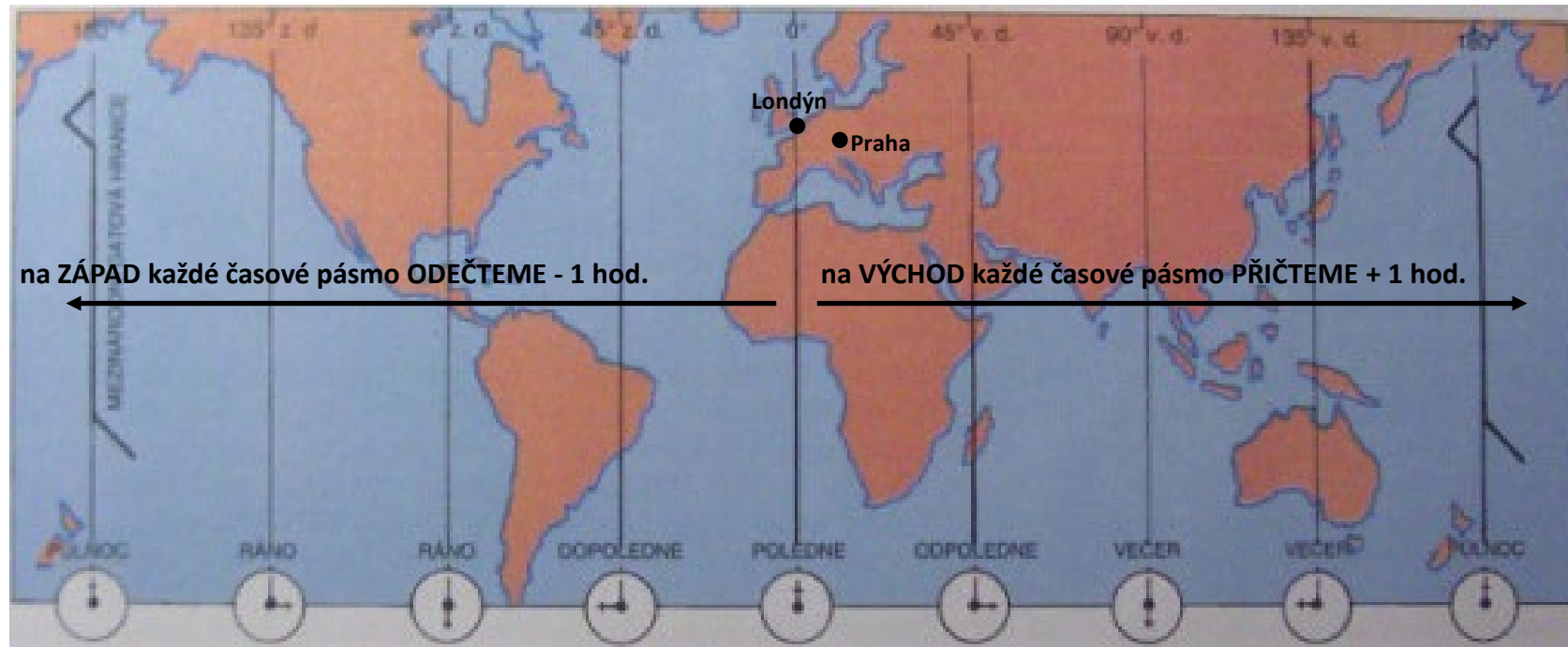

- Základním časovým pásmem je okolí nultého poledníku Londýn, Anglie. **Greenwichský čas (dnes označován UTC).**
- Ostatní časová pásma jsou popsána rozdílem počtu hodin, o které se v nich platný čas liší od UTC (+) východ (-) západ.
- Z praktických důvodů se tvary časových pásem přizpůsobují hranicím států.

Pásmový čas /1 hodina/ soubor místních časů, 15° kolem daného poledníku, používající stejný čas.

Určování času na Zemi

PAMATUJ ... Rozdíly času na Zemi odpovídají rozdílům zeměpisných délek daných míst – tj. 1° zeměpisné délky = rozdíl v čase 4 minuty – 1 hodina je tedy 15° a $360^\circ = 24$ hodin.

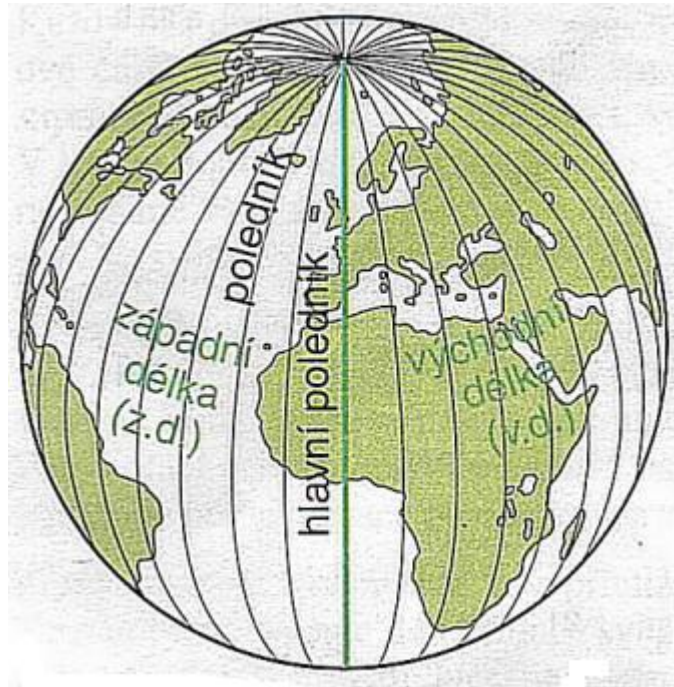
Na mapě jsou vyznačeny dvě města Londýn a Praha – mezi těmito městy je časový posun jedno pásmo. V Praze je zrovna 12 hodin, kolik hodin je ve stejnou dobu v Londýně?

Procvičování:

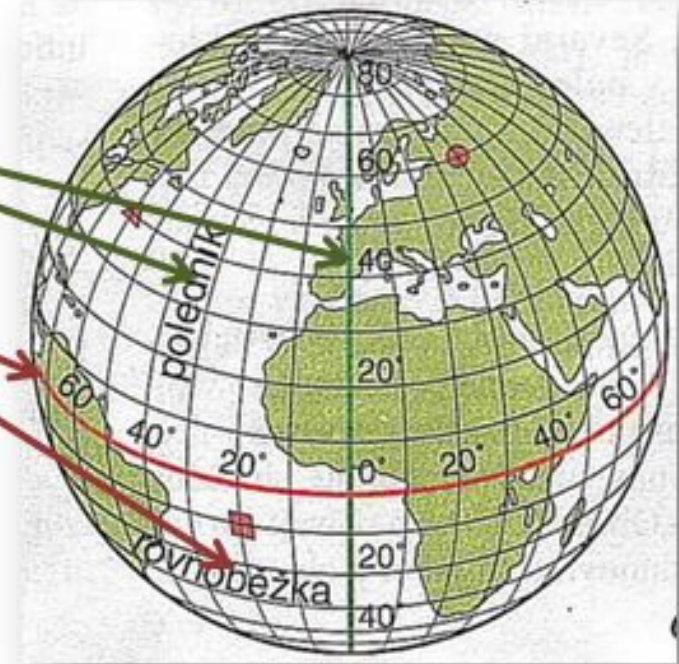
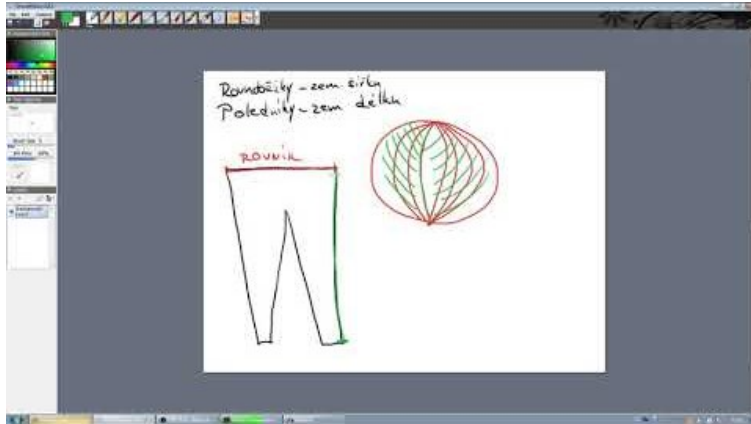
V Londýně je 12 hodin, kolik hodin ve stejnou chvíli je v těchto městech:

- New York
- Reykjavík
- Řím
- Belém
- Káhira
- Helsinky

- Země je rozdělena myšlenými čarami

poledníky
rovnoběžky

- slouží pro určování polohy jakéhokoli místa na Zemi

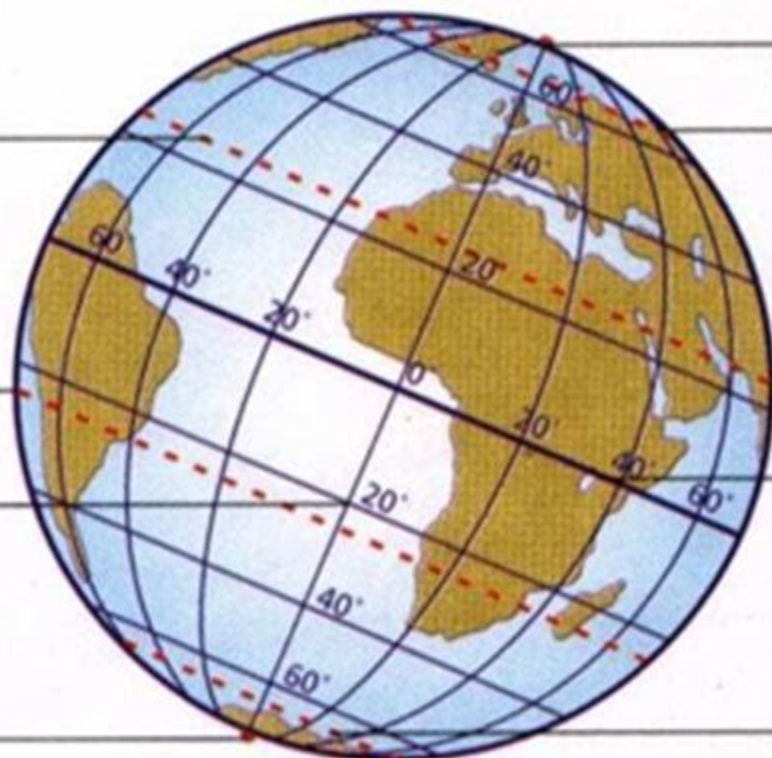
Důležité rovnoběžky

obratník Raka
($23,5^\circ$ severní
zeměpisné šířky)

obratník Kozoroha
($23,5^\circ$ jižní
zeměpisné šířky)

hlavní poledník (0°)

jižní pól
(90° jižní
zeměpisné šířky)

severní pól (90° severní
zeměpisné šířky)

severní polární kruh
($66,5^\circ$ severní
zeměpisné šířky)

rovník (0°)

jižní polární kruh
($66,5^\circ$ jižní
zeměpisné šířky)

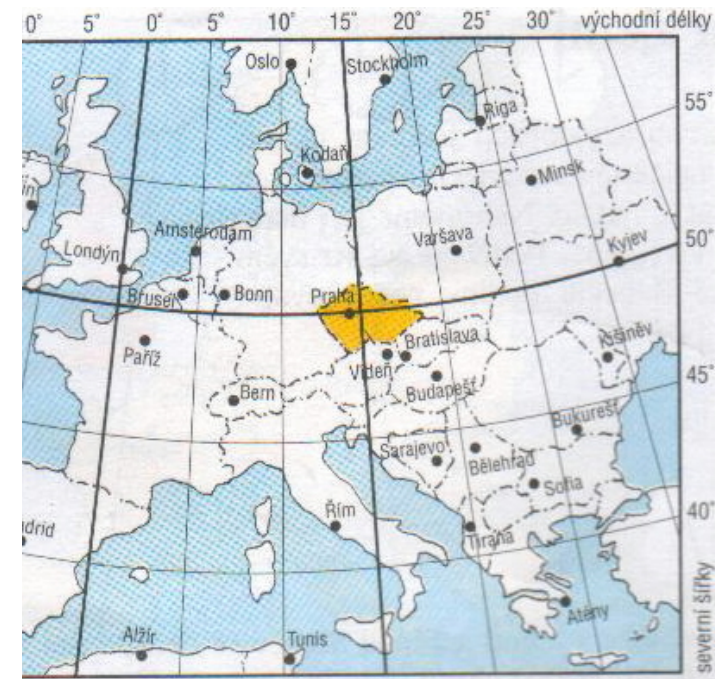
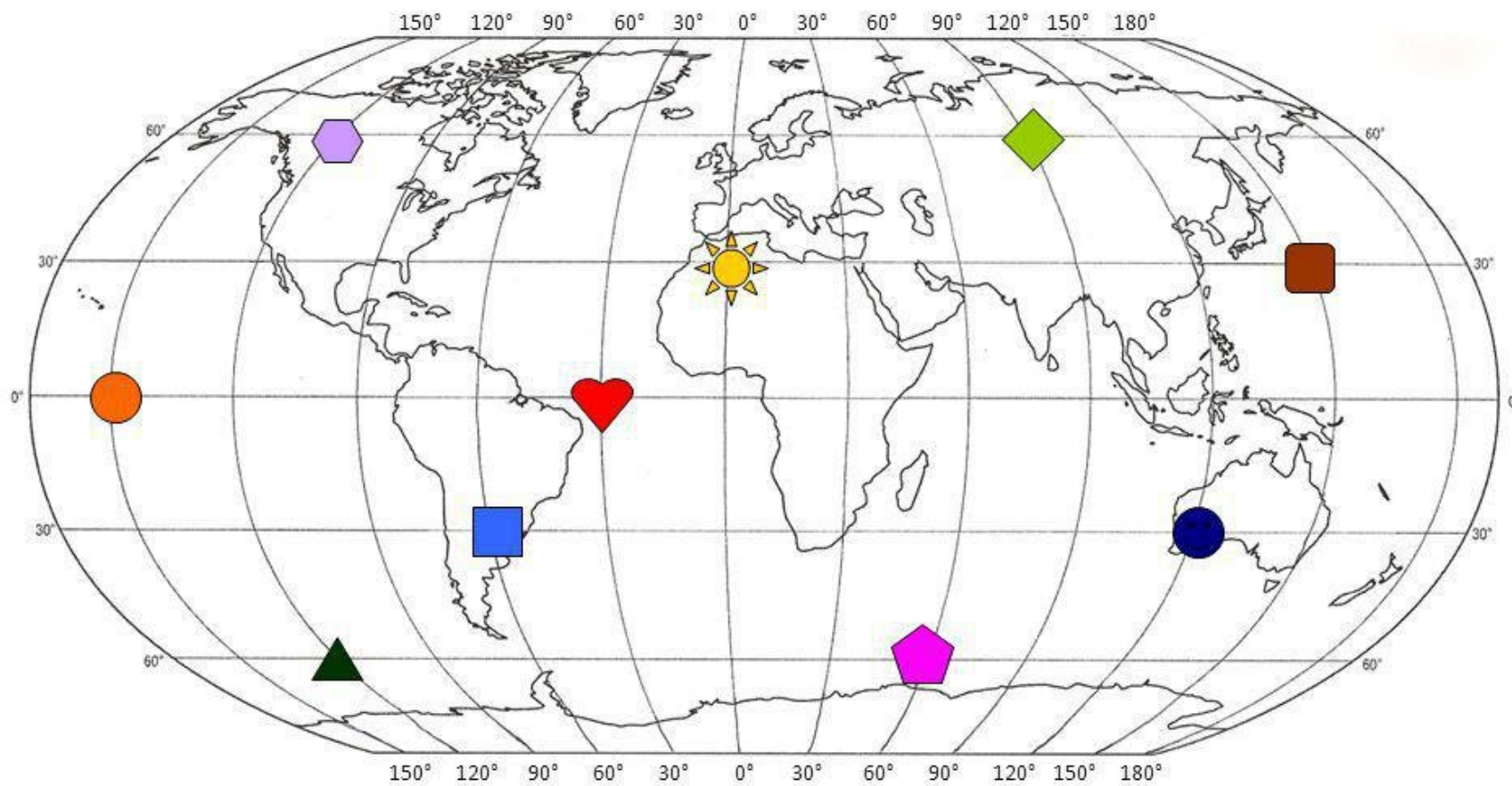
Zeměpisné souřadnice místa jsou:

30° s. š., 150° z. d.

60° s. š., 120° z. d.

0° s. š., 120° v. d.

60° j. š., 60° v. d.

Česká republika leží
Na 50 stupni severní šířky
a 15 stupni východní délky

Železná opona

- **neprostupná hranice mezi západním a východním blokem v době „studené války“**
- pod vlivem USA, západní blok, **NATO**;
- pod vlivem SSSR – východní blok, **Varšavská smlouva**;
- Symbolem se stala **Berlínská zeď 1961**

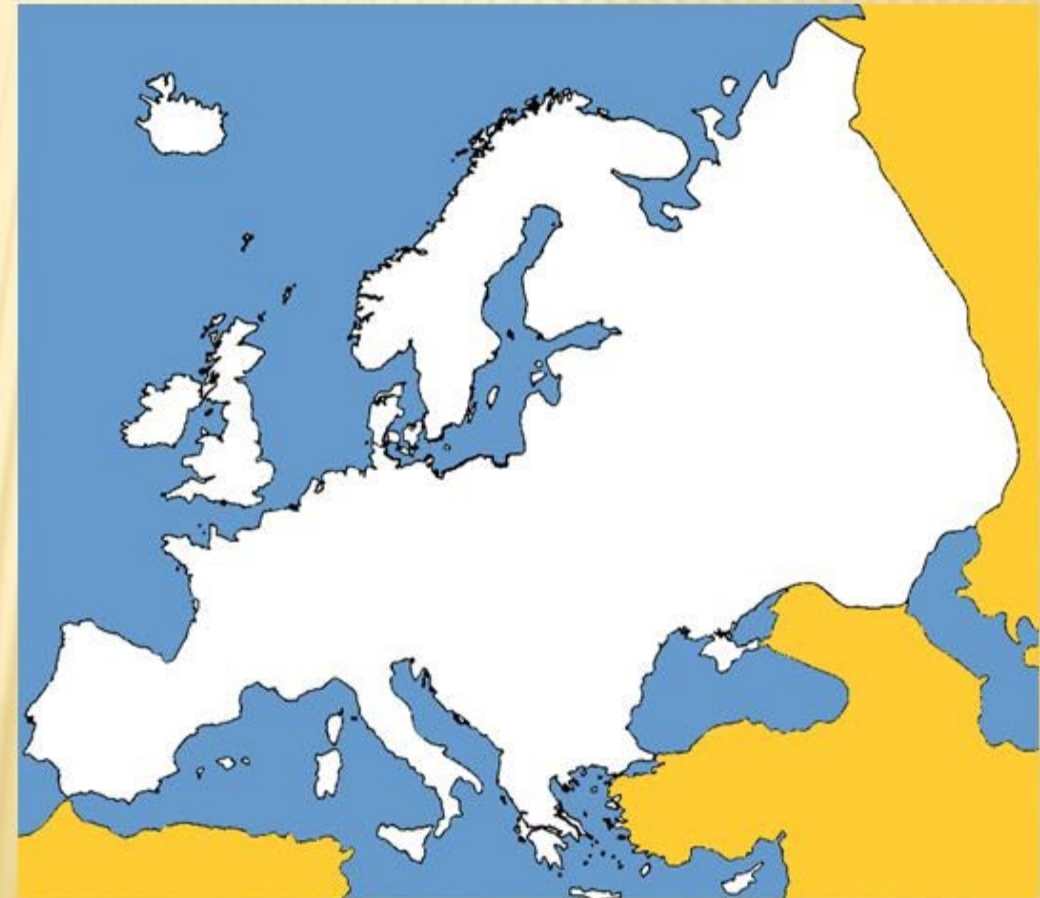
V ČR neprostupná hranice od roku 1952 jako reakce na útoky lidí přes hranici, 2 – 10 km zóna **System 3 plotů /zakázané a hraniční pásmo/**

- 2,5 m vysoký ostnatý drát
- Poté plot s vysokým napětím 3 000 – 6 000 V
- třetí jako ochrana před zvěří

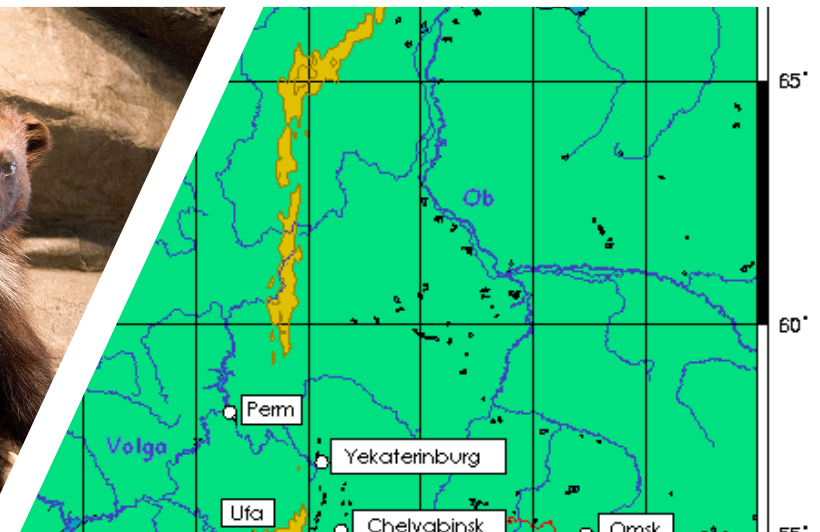
Hranice Evropy

- na západě: Atlantský oceán
- na severu: Severní ledový oceán
- na jihu: Afrika
- na východě: Asie
  - pohoří Ural
  - řeka Emba
  - západní pobřeží Kaspického moře
  - Černé moře

Hranice Evropy - Ural

- Ural /Uralské hory/ se nachází v centrální části Ruska a odděluje evropské a asijské Rusko, současně je také geografickou hranicí mezi Evropou a Asií.
- nejvýznamnější Ruské pohoří táhnoucí v délce téměř 2 500 km ve směru sever-jih.
- rosomák sibiřský, los, vlk, medvěd ...
- těžký průmysl Ruska, nerostné suroviny /železo, uhlí, zlato, nikl .../

Hranice Evropy - Kavkaz

... v užším pojetí Kavkaz je mohutná horská hradba v jihozápadní Asii mezi Černým a Kaspickým mořem, která měří asi 1 200 km.

... v širším pojetí Kavkazský region pak označení pro celou okolní oblast mezi Černým a Kaspickým mořem, zahrnující **Gruzii, Arménii, Ázerbájdžán, Čečensko** a nejjižnější část Ruska. Také se sem dá zahrnout území **Jižní Osetie**, či případně **Abcházie**. **Tento region patří jazykově a kulturně k nejpestřejším na světě.**

Elbrus 5642 m

Evropa

Povrch

- Povrch Evropy tvoří převážně nížiny 60 % /kontinent s nejnižší nadmořskou výškou/
- Nejvyšší pohoří jsou **Alpy**, současně nejmladší vznik;
- Nejstarší jsou **Skandinávské hory** na severu Evropy;
- Evropa je velmi členitá ...

Evropa - nížiny

- zalednění sevřelo pevným ledovým krunýřem severní část Evropy a vytvořilo zde řadu nížin, plošin a rovin, dnes převážně hospodářsky využívány;

1. Východoevropská

2. Kaspická (nejnižší místo v Evropě)

3. Baltská

4. Dněperská

5. Valašská /Rumunská/

6. Uherská

7. Pádská

8. Středoevropská /Středopolská, Severoněmecká/

9. Francouzská

1. Apeniny /Itálie/

2. Ural /Rusko/

**3. Dinárské hory
/Balkán/**

**4. Pyreneje /Francie a
Španělsko/**

5. Skandinávské pohoří

6. Alpy

7. Karpaty

**8. Kavkaz
/sporné, jestli
jsou v Evropě/.**

**Evropa -
pohoří**

Evropa - poloostrovy

- Kola (Rusko)
- Skandinávský
- Jutský /Dánsko/
- Bretaňský (Francie)
- Pyrenejský (Španělsko)
- Apeninský (Itálie)
- Balkánský
- Krym (Ukrajina)
- Peloponés (Řecko)

Poloostrov Kola /Kolský/

- Příjemné klima vlivem golfského proudu;
- Murmansk, nezamrzající přístav;
- Barentsové a Bílé moře;
- Mnoho jezer, divokých řek;
- Kolský super hluboký vrt, 12 261 m někdy označováno jako „Díra do pekla“.

Evropa - ostrovny

- Ostrovny France Josefa
- Špicberky
- Lofoty
- Island
- Faerské ostrovny
- Britské ostrovny
- Korsika
- Sardinie
- Baleáry
- Sicílie
- Kréta
- Rhodos

Lofoty

- souostroví při norském pobřeží tvořené asi 80 ostrovy
- Lofoty vybíhají z norské pevniny směrem do Atlantiku
- Nejvýznamnější ostrovy jsou propojeny tunely a silničními mosty
- obývané lidmi asi šest tisíc let, **vikingové, dnes muzeum;**
- Díky působení Golského proudu je klima na Lofotách vzhledem k jejich poloze za severním polárním kruhem relativně mírné

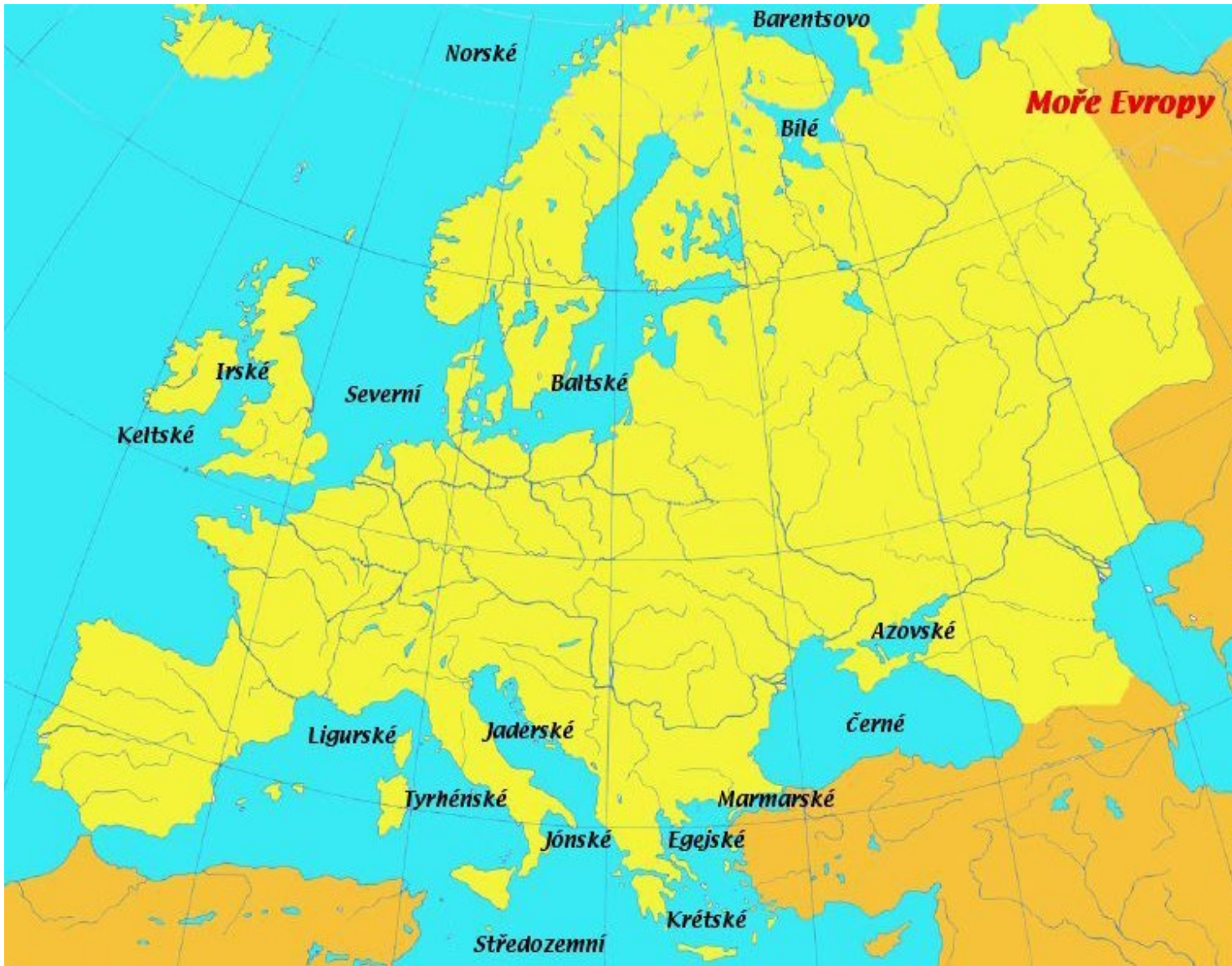

Špicberky/Svalbard

- skupina ostrovů v Severním ledovém oceánu /Norsko/
- nejsevernější část Evropy.
- Ostrovy leží daleko za polárním kruhem, přesto zde moře většinou nezamrzá.
- Dříve těžba uhlí, dnes turismus
- Rybolov
- Souostroví je územím několika národních parků

Moře Evropy

- Barentsovo
- Bílé
- Norské
- **Baltské**
- Severní
- Irské
- Keltské
- **Ligurské**
- **Tyrhénské**
- **Jaderské**
- **Jónské**
- **Středozevní**
- Krétské
- Egejské
- Marmanské
- **Černé**
- Azovské

Středozemní moře

Středomoří

- Krajina olivových hájů
- Kolébka civilizace (Egypt, Řím, Řecko)
- Oblast rekreace
- Přeměněná krajina kácením původní vegetace (borovice, cedr, dub) nahrazen Macchiemi, vinnou révou, citrusy, olivy, díky kácení a častým požárům velká eroze půdy.

- Středomořský vegetační pás leží v subtropích (30° - 40° zeměpisné šířky)
Léto: suchý a teplý vzduch z tropů (vysoké teploty a málo srážek)
Zima: vzduch z mírného pásu (vyšší srážky a ochlazení - průměrně 10°C)

- Na kterých polokoulích se rozkládá Evropa?
- Do mapy zakreslete hranici mezi Evropou a Asií.
- Zakreslete nultý poledník (kterými státy prochází) a severní polární kruh.
- Vypiš nejzašší body Evropy (S, J, V, Z).
- Písmeny označ poloostrovy: Apeninský, Balkánský, Peloponéský, Pyrenejský, Bretaňský, Skandinávský, Jutský, Kola, pol. Krym.
- Čísly označ ostrovy: Island, Britské ostrovy, Korsika, Sardinie, Sicílie, Kréta, Baleáry.
- Kterým státům patří Grónsko a Kanárské ostrovy? Patří k Evropě?